

ความเชื่อผ่านการใช้สัญลักษณ์ในตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยไทย:
กรณีศึกษาเฉพาะสัญลักษณ์

METAPHORICAL BELIEFS IN EMBLEMS OF THAI UNIVERSITIES:
A CASE STUDY OF SYMBOL

Received: June 29, 2019

Revised: August 8, 2019

Accepted: August 25, 2019

ผกาพันธุ์ อินตะแก้ว¹

Phakapun Intagaew

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์วิธีการนำเสนอตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทยผ่านกลวิธีอุปมาอุปไมย และ 2) ศึกษาความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านตราสัญลักษณ์ โดยคัดเลือกตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทยจำนวน 9 ตราจากฐานข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) โดยนำทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ เพราะเชื่อว่าการสัมพันธ์ของความคิดกับชุมชนองค์กรมีผลต่อการนำเสนอสิ่งที่ต้องการถ่ายทอดออกมา ผลการศึกษาพบว่า ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยไทยผ่านการนำเสนอด้วยสัญลักษณ์ที่มีการใช้อุปมาอุปไมยนั้น มีการเปรียบเทียบความเชื่อกับตัวบุคคล เพราะมีพื้นฐานความคิดมาจากมนุษย์ และมนุษย์เป็นผู้มุ่งหวังความสำเร็จให้กับตนเอง ชื่อเสียง และความยิ่งใหญ่ของสถาบัน ดังความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านตราสัญลักษณ์ แม้จะมีสัญลักษณ์ที่แสดงอัตลักษณ์ของสถาบันตนเองที่หลากหลาย แต่มีผลกระทบต่อนามในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความศรัทธาต่อองค์กร สร้างความภูมิใจในเกียรติภูมิสถาบัน และการแสดงตัวตนในสังคมเป็นที่ยอมรับนับถือ สอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาการศึกษาตลอดชีวิต และแนวคิดจิตวิทยาประยุกต์กับการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร

คำสำคัญ: สัญลักษณ์ อุปมาอุปไมย จิตวิทยาความเชื่อ ตรามหาวิทยาลัย

¹ อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง; Lecturer, The Demonstration School of

Ramkhamhaeng University; Email: intakaew1967@gmail.com

ABSTRACT

This paper aims to 1) analyze how Thai university emblems are presented through metaphors and 2) study the beliefs conveyed through the emblems. Nine emblems of Thai universities were chosen from the database of the Office of the Higher Education Commission (OHEC). The theory of folklore was used to analyze the data because it was believed that the relationship of ideas with the corporate community influenced the presentation of what was needed to be conveyed. The findings showed that the emblems of the chosen Thai universities presented through the use of symbols with metaphors were a comparison between the beliefs and the individuals. The ideas came from humans and humans aspired for success for themselves, reputation, and greatness for their institutions. These beliefs were transmitted through the emblems. Although symbols characterize the identity of an institution in various ways, there is no denying that they have a pervasive effect on beliefs in building solidarity, strengthening faith in the organization, taking pride in the institution's dignity, and establishing social identity to be accepted in conformity with the concepts of lifelong education ethics and applied folklore concepts and the building of organizational image.

Keywords: Symbol, Metaphor, Ethics, Belief, University Emblem

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สัญลักษณ์ คือการสื่อสารผ่านสิ่งที่เป็นรูปภาพหรือลวดลายแทนสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด นั่นหมายความว่า มีการสร้างสิ่งแทนตัวตน บุคคล หน่วยงาน องค์กร และสถาบันออกมาเป็นภาพที่เกิดจากการผลิตวัสดุ เช่น ธง โลโก้ (Logo) รวมถึงตราสัญลักษณ์ (Emblems) วิธีการนี้มุ่งนำเสนออัตลักษณ์ (Identity) ขององค์กรที่สถาปนาขึ้นมา หากแต่ว่าจะใช้ได้ผลหรือสื่อสารให้คนภายนอกเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจนเพียงใด ขึ้นอยู่กับการก่อร่างความคิดและการสร้างความเชื่อต่อสิ่งที่ได้สัมผัส

ความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสัญลักษณ์ คือ ความเชื่อเชิงสร้างสรรค์ที่นำมาผลิต สร้างสิ่งวัตถุต่าง ๆ ซึ่งได้มาจากการนำสิ่งใกล้ตัว สิ่งที่เคยหรือสิ่งที่เป็นความเชื่ออยู่เดิมมาสร้างเป็นสิ่ง

แทนตัวตน สถาบัน องค์กร แม้จะเป็นการนำความเชื่อมาผลิตซ้ำ แต่สามารถสร้างการสื่อสารสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นประสิทธิผลที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่าจะเข้าใจวิธีการสื่อสารนั้นได้อย่างไร

บทความนี้จึงเห็นประเด็นสำคัญความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อการสร้างตราสัญลักษณ์เป็นภาพแทน ท่ามกลางมวลชนที่มีการคัดเลือก ในแง่ของการศึกษา มหาวิทยาลัยเป็นทางเลือกของคนภายนอก ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยของการเลือกเพื่อเข้าศึกษาคือ ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสัญลักษณ์อันก่อให้เกิดความสำเร็จ ภาคภูมิใจและการแสดงตัวตนในสังคม ผู้วิจัยจึงได้มุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของตรามหาวิทยาลัยในมุมมองจริยศาสตร์กับการศึกษาตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. วิเคราะห์วิธีการนำเสนอตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทยผ่านกลวิธีอุปลักษณ์
2. ศึกษาความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทย

นิยามศัพท์

1. สัญลักษณ์ หมายถึง เครื่องหมายลายเส้นหรืออักษรที่เป็นสิ่งแทนสิ่งวัตถุต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เพื่อสื่อสารความหมายโดยเฉพาะการแสดงตัวตนขององค์สถาบันนั้น
2. อุปลักษณ์ หมายถึง การเปรียบเทียบความคิดระหว่างสิ่งวัตถุหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติร่วมกันและสร้างพลังความหมายของการสื่อสารให้หนักแน่นและน่าเชื่อถือ เป็นไปตามหลักการของอุปลักษณ์เชิงคติชนวิทยาและภาษาศาสตร์ เพราะต้องตีความจากสัญลักษณ์เป็นรูปภาพ
3. ความเชื่อ หมายถึง จริยศาสตร์ความคิด ความเชื่อที่ยึดมั่นยึดถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นแนวทางปฏิบัติหรือเป็นที่พึ่งทางจิตใจที่เรียกว่าความศรัทธา หรือการยอมรับจากสภาวะทางจิตใจ ซึ่งสิ่งที่ยอมรับจะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงก็ได้ แต่สิ่งที่เชื่อไปแล้วฝังหัวจนยากจะเปลี่ยนแปลง (Hornby, 1994, p.97)
4. จริยศาสตร์ความเชื่อ หมายถึง การแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ ที่ว่าด้วยความประพฤติหรือการกระทำของมนุษย์ จนก่อให้เกิดจริตประเพณี หรือความเชื่อ (ศิริพร ณ ถลาง, 2559)

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทางจริยศาสตร์กับการศึกษาตลอดชีวิต ที่นำมาประยุกต์ใช้ทั้งสองแนวคิดปรากฏในหนังสือวิชาการ ได้แก่ กลุ่มจริยศาสตร์และคติชนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Groups and Ethnic Folklore) (Oring, 1986, pp. 23-44)

1. กลุ่มจริยศาสตร์ (Ethnic Groups) คำว่า “จริยศาสตร์” มี 2 คำ คือ จริยะ แปลว่า ประพฤติ และคำว่า ศาสตร์ แปลว่า ความรู้ ดังนั้น จริยศาสตร์ มีความหมายว่า เป็นวิชาที่ว่าด้วยความประพฤติ จากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Ethics โดยมีรากศัพท์มาจากคำว่า Ethos แปลว่า ขนบธรรมเนียม ภาษาละตินทับศัพท์เรียกว่า Ethica แปลว่า จริยศาสตร์ มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น Moral Philosophy ปรัชญาศีลธรรม Ethical Philosophy ปรัชญาจริยะ

ดังนั้น สรุปว่า จริยศาสตร์กับการศึกษาตลอดชีวิต และคติชนทางชาติพันธุ์เป็นเรื่องที่ว่าด้วยความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด สิ่งที่ควรเว้น สิ่งที่ควรทำ เป็นความเชื่อที่หมายถึง The science of morals ; the principles of morality ; rules of conduct and behavior แปลว่า ศาสตร์ที่ว่าด้วยศีลธรรม หลักศีลธรรม กฎที่ว่าด้วยความประพฤติ และพฤติกรรม ในการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม การรับรู้ความรู้ ทักษะ และเจตคติตั้งแต่เกิดจนตาย จากบุคคลหรือสถาบันใด ๆ โดยสามารถเรียนรู้อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญก็ได้ ทั้งนี้สามารถทำให้นักศึกษานั้นเกิดการพัฒนาด้านตนเองรวมเป็นชาติพันธุ์นั้น ๆ ขึ้นมา

เมื่อพิจารณาทางโครงสร้างทางสถาบันในสังคม พบว่ามีการรวมตัวของกลุ่มคนจำนวนมากเป็นหนึ่งเดียวกัน (Unity) เช่น สถาบันการศึกษาที่เรียกว่ามหาวิทยาลัย ได้สร้างทัศนคติและความรักดี และทำให้เกิดอัตลักษณ์ขึ้นกับผู้คนในสถาบันนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ความมีตัวตนจะได้รับการแทนด้วย ตราสัญลักษณ์ (Emblem) เมื่อนำมาใช้กับมหาวิทยาลัยที่แสดงถึงสถาบันการศึกษาจะมีตรามหาวิทยาลัย เพื่อแสดงถึงการเป็นสังคมเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Oring (1986) ที่นำเสนอวิธีการพิจารณาคติชนวิทยาทางชาติพันธุ์ ว่ามีความหมายอย่างไร เช่น การก่อกำเนิดโรงเรียนของกลุ่มอเมริกันผิวสี (Black Schools) เนื่องจากไม่มีสถาบันใดเปิดรับกลุ่มคนผิวสี (People of Color) จึงเกิดการสร้างตราสัญลักษณ์ ที่แสดงความเป็นตัวตน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าลักษณะทางกายภาพ เป็นการรวมกลุ่มในสังคมที่สัมพันธ์กัน

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ในแง่ของการรวมกลุ่มเป็นสถาบันเดียวกันภายใต้การใช้ตราสัญลักษณ์เดียวกัน แต่ตราเหล่านั้นสร้างมาได้ระยะเวลาพอสมควร การก่อร่างและถ่ายทอดสู่สมาชิกในองค์กรรุ่นหลังจะยังเข้าใจหรือไม่เป็นเรื่องที่น่าสนใจต่อการศึกษา

2. วัตถุทางคติชนวิทยา ศิราพร ณ ถลาง (2559) กล่าวว่า การวิเคราะห์ปรากฏการณ์คติชนสร้างสรรค์ “ภาพแทน” หรือ “สิ่งแทน” เพื่อสร้างคุณค่าแทนใจที่มีความหมายในตัวเอง แนวคิดนี้สามารถสร้างการสืบทอดขนบธรรมเนียมผ่านทางวัตถุได้ หมายความว่า ผู้วิจัยสามารถศึกษาตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยอันเป็นวัตถุหนึ่งทั้งทางการมองเห็น หากเป็นภาพหรือสามารถจับต้องได้ หากนำตรามาผลิตในรูปแบบของสินค้า เช่น นาฬิกา เข็มกลัด เป็นต้น เป็นการสร้างแนวทางการสืบทอดสถาบันอย่างชัดเจนและมั่นคง

การศึกษาคติชนวิทยาทางวัตถุเป็นการเน้นย้ำถึงลักษณะที่พึงเป็นของแบบแผนที่ได้กำหนดมา โดยเฉพาะภาพวัตถุ ยิ่งปรากฏเป็นภาพสามมิติยิ่งสร้างรูปลักษณ์ทางการมองเห็นได้ ความสำคัญของการมองเห็นได้ทางสายตาเป็นหลักและการสัมผัสจับต้องเชื่อมโยงกับภูมิทัศน์ (Landscape) เพื่อทำหน้าที่บ่งชี้สถานที่หรือนำพาการระลึกกลับมาถึงที่ตั้งของสถาบัน คือ การคิดถึงมหาวิทยาลัยอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นศิษย์เก่าหรือบุคลากรที่ทำงานในมหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นวัตถุที่แสดงที่มาและพลังทางความหมายเชิงจิตวิญญาณ และครอบคลุมอัตลักษณ์ของการแสดงตัวตนได้ จึงนำแนวคิดที่ได้พบทวนเป็นแนวทางของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ผลหรือคำตอบที่เหมาะสมยิ่ง

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านตราสัญลักษณ์ วัฒนธรรมการศึกษาและมหาวิทยาลัยไทย รวมถึงแนวคิดทฤษฎีวิจัยศาสตร์ทางคติชนวิทยา และแนวทางอื่นที่เหมาะสม

2. การคัดเลือกข้อมูล และการเก็บข้อมูล

2.1 การคัดเลือกมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยคัดเลือกจากรายชื่อมหาวิทยาลัยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาการกำกับของภาครัฐที่ใช้ชื่อว่ามีวิทยาลัยเท่านั้น จากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) มีจำนวนทั้งสิ้น 20 มหาวิทยาลัย (จากมหาวิทยาลัยจำนวน 23 แห่งและมี 3 สถาบันการศึกษาที่ไม่ได้ใช้ชื่อว่ามีวิทยาลัย)

2.2 ตราสัญลักษณ์ที่ได้สืบค้นจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ที่ปรากฏเป็นแหล่งข้อมูลการศึกษาจากข้อ 2.1

2.3 ในบทความนี้เป็นการมุ่งศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนาอย่างรอบด้าน จึงมีการกำหนดแหล่งข้อมูล โดยผู้วิจัยกำหนดเฉพาะมหาวิทยาลัยที่น่าสัญลักษณ์มาสร้างเป็นตรามหาวิทยาลัยเท่านั้น ดังนั้นจึงเหลือเพียง 9 มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2561) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2561) มหาวิทยาลัยบูรพา (2561) มหาวิทยาลัยพะเยา (2561)

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (2561) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (2561) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2561) มหาวิทยาลัยศิลปากร (2561) และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต (2561)

3. วิเคราะห์ผลโดยใช้แนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์และคติชนวิทยา กับการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทย

3.1 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตัดสิ่งจากสิ่งที่เด่นเป็นสำคัญ (Prominence) ในการตัดสินว่าตราสัญลักษณ์ของแต่ละมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นนำเสนออะไร ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพิจารณาวิถีพลวัตด้านการออกแบบในพื้นที่สาธารณะ (Design Dynamics of Public Space) ทางจริยศาสตร์และคติชนวิทยาของ Faulds (1994, p. 150) ตามแนวคิดที่ว่าสิ่งแวดล้อมในที่สาธารณะจะต้องมีการนำเสนอพฤติกรรมหรือสิ่งแทนพฤติกรรมเฉพาะ เพื่อสร้างความหมายเฉพาะของสถาบันตนเอง อีกทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิถีทางสังคมให้เด่นชัดให้ได้ ดังนั้นเมื่อผู้วิจัย (และอาจารย์ถึงบุคคลทั่วไป) ได้มองเห็นตราสัญลักษณ์ย่อมเข้าใจความหมายผ่านสิ่งที่เห็นเด่นชัดเป็นลำดับแรก

3.2 การวิเคราะห์เป็นไปตามหลักการทางวิชาการ แม้จะเป็นเรื่องของอัตวิสัย (Subjectivity) แต่สามารถกระทำผ่านมุมมองทางมนุษยศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. นำผลวิเคราะห์จากข้อ 3 มาพิจารณาความสัมพันธ์ของการนำเสนอตราสัญลักษณ์เชิงวิพากษ์ โดยที่ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ตามหลักการการเน้นสิ่งสำคัญและองค์ประกอบพื้นหลัง (Figure and Ground) (Ungerer & Schmid, 1966, pp. 156-171) จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาวิเคราะห์เฉพาะประเด็นสำคัญหรือจุดเด่นของตรามหาวิทยาลัยได้ทันที

5. อภิปราย สรุป และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความเชื่อผ่านการใช้สัญลักษณ์ในตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยไทย: กรณีศึกษาเฉพาะสัญลักษณ์ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 1) วิเคราะห์วิธีการนำเสนอตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทยผ่านกลวิธีสัญลักษณ์ 2) ศึกษาความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทย ได้ตามตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยที่นำสัญลักษณ์มาสร้าง

มหาวิทยาลัยตรา/สัญลักษณ์	วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1	วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2
1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นำภาพพระพิรุณมาเป็นภาพแทนสถาบัน นัยนี้เป็นอุปลักษณะแสดงให้เห็นว่าได้ฝนฟ้า มีผู้คนที่ เป็นกำลังสำคัญพัฒนาประเทศชาติได้ เช่นเดียวกับพืชไม้ที่ให้ร่มเงา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พระพิรุณเป็นเทวดาในความเชื่อที่เป็นผู้บันดาลฟ้าฝนแก่แดนดินให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ สอดคล้องกับชื่อมหาวิทยาลัย มีนัยสื่อสารว่าสามารถผลิตผู้ที่เชี่ยวชาญพัฒนาแผ่นดินนี้ได้อย่างอุดมสมบูรณ์
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นำภาพ พระธรรมจักรอันเป็นสัญลักษณ์แห่งการยอมรับความเป็นจริงการนำความจริงมาตีแผ่สู่สังคมสะท้อนความชอบธรรมในอดีต ลักษณะมุ่งรับใช้สังคมอย่างเป็นธรรม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยึดถือคติธรรมของพุทธศาสนา เป็นหลักกลมเกลียวบัณฑิต สิ่งที่อยู่กลางธรรมจักร คือ พานรัฐธรรมนูญ หมายถึง การยึดมั่นเชิดชูรัฐธรรมนูญ ยึดถือและประพฤติปฏิบัติตาม
3. มหาวิทยาลัยบูรพา 	มหาวิทยาลัยบูรพา มีสัญลักษณ์ตรงกลางเป็นเลขเก้าไทย มีกนกเปลวเพลิงล้อมรอบรัศมี 8 แฉก เปรียบได้กับท้องฟ้าที่เจิดจรัส ครึ่งล่างเป็นเส้นโค้งแนวนอน เปรียบเป็นคลื่นทะเล สอดคล้องกับสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยที่อยู่ใกล้กับทะเล	มหาวิทยาลัยบูรพาใช้ความเชื่อของเลข "เก้าไทย" สื่อความหมายถึงมหาวิทยาลัยว่ามีความก้าวหน้าทางวิชาการ และการก้าวไปข้างหน้าอย่างงดงาม บ่งชี้ว่ามหาวิทยาลัยมีศักยภาพ ด้านการพัฒนาอย่างสูงสุด
4. มหาวิทยาลัยพะเยา 	มหาวิทยาลัยพะเยา นำอักษร "ม" และ "พ" มาสานร้อยต่อ มีลักษณะความเป็นถิ่นที่คล้ายคลึงกับอักษรธรรมล้านนา เป็นการสื่ออัตลักษณ์สถาบันว่ามีความรักสมัครสมานในชุมชน	มหาวิทยาลัยพะเยาเป็นมหาวิทยาลัยสำคัญทางภาคเหนือ สะท้อนความหมายอันอบอุ่น เป็นแหล่งที่พักพิงได้อย่างไว้วางใจกัน เกิดความเชื่อสู่ชุมชนสังคมภาคเหนือที่มีความรัก ดังครอบครัว

ตาราง 1 (ต่อ)

มหาวิทยาลัยตรา/ สัญลักษณ์	วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1	วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2
5. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง นำสัญลักษณ์จากอักษร “ส” ภายใต้พระเศวตฉัตร 7 ชั้น สื่อพระนาม “สังวาลย์” ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สัญลักษณ์สะท้อนถึงความมั่นคงของมหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง นำสัญลักษณ์ของพระองค์มาเป็นตรามหาวิทยาลัย สร้างความเชื่อแก่ทุกคนว่าเป็นสถานที่ศึกษาที่มีเมตตา มีน้ำใจ และช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน
6. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มีคำว่า “วลัยลักษณ์” เป็นสร้อยพระนามของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ แปลว่ากำไลมือ ซึ่งเป็นอุปลักษณะว่า สิ่งที่มีค่า สวมใส่ข้อมือที่โค้งมนทรงกลม และงดงามยังตีความได้ว่าการศึกษาและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยนี้มีความราบรื่นและสวยงามอย่างโดดเด่น	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นำอักษร จ” และ “ภ” เป็นพระนามของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ผู้ทรงเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ สะท้อนถึงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่พร้อมจะผลิตบุคลากรเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้อย่างเป็นระบบ
7. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำสัญลักษณ์เป็นกราฟทางคณิตศาสตร์ คือ $Y = e^x$ หมายถึงการเพิ่มเติมต่อยอดหรือความงอกงามทางปัญญาเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ด้านการศึกษาอย่างเข้มข้น	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านตราสัญลักษณ์ มุ่งหมายรำลึกถึงความสำเร็จในชีวิตมาจากการปฏิบัติอย่างมีหลักการ วิชาการ และมีคุณภาพเพื่อความก้าวหน้าเช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตที่เจริญเติบโตงอกงามได้อย่างดีงาม

ตาราง 1 (ต่อ)

มหาวิทยาลัยตรา/ สัญลักษณ์	วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1	วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2
8. มหาวิทยาลัยศิลปากร 	มหาวิทยาลัยศิลปากร นำพระ พิฆเนศวร สื่อถึง อัตลักษณ์การสร้าง ประเทศชาติอย่างมีศิลปะ เป็นที่พึ่ง ทางจิตวิญญาณ เป็นเทพเจ้าแห่ง ความสำเร็จ มีศิลปวิทยาการ	มหาวิทยาลัยศิลปากร สร้างความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่าน ตราสัญลักษณ์พระพิฆเนศวร เป็นความเชื่อที่รังสรรค์สร้าง ศิลปะทุกแขนงในความสำเร็จ
9. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต 	มหาวิทยาลัยสวนดุสิตนำ สัญลักษณ์จากอักษร “ม” “ส” และ “ด” เกี่ยวพันเป็นภาพเดียวกันเป็น การนำเสนออัตลักษณ์ของสถาบัน สื่อถึงการสร้างสังคมที่มีทิศทาง เดียวกัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิตใช้ ความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านตรา สัญลักษณ์ ความเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียว รวมประสานพลังก่อให้เกิด ความเป็นปึกแผ่น

สัญลักษณ์เป็นการจำลองสิ่งที่มีรูปร่าง แม้รูปร่างนั้นเกิดจากจินตนาการ แต่ก็เลียนแบบให้เกิดความสมจริงอยู่ในที่ ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านการมองเห็นว่าสิ่งวัตถุสัมผัสผ่านทางสายตา และเป็นภาพสามมิติหรือเกิดรูปร่างที่มองเห็นได้ (Oring, 1986, pp. 23-44) สัญลักษณ์บางอย่างเป็นสิ่งสมมุติ เช่น พระพิฆเนศวร พระพิรุณ และมีการใช้ตัวอักษรย่อของสถาบัน เช่น ม.ส.ด. ม.พ. มาประกอบในตราสัญลักษณ์ การนำเสนออัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเฉพาะกรณีศึกษาในบทความนี้ ผ่านการใช้สัญลักษณ์ร่วมกับความหมายของตราสัญลักษณ์ที่นำมาจัดสร้าง 9 มหาวิทยาลัย สามารถพรรณนาลักษณะของตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยได้ตามที่กล่าว

การตีความที่ได้จากการศึกษาตรามหาวิทยาลัยที่มีการนำสัญลักษณ์มาประกอบสร้างเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของสถาบันเหล่านั้น พบว่า มีกระบวนการอุปลักษณ์คือ การเปรียบเทียบเชิงความคิดที่ถ่ายทอดความสัมพันธ์ระหว่างตราสัญลักษณ์กับความเชื่อที่วิเคราะห์ได้ การอภิปรายนี้อาศัยแนวคิดของ Spitzer (2008, pp. 81-82) ที่นำเสนอหลักการไว้ว่า การสื่อสารพันธ

กิจของมนุษย์ให้เกิดผลสำเร็จในสังคม เกิดจากการใช้อุปลักษณ์เพื่อถ่ายทอดความหมายและความเชื่อท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเท่าเทียม และชุมชน ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นผู้สร้างความอุดมสมบูรณ์ได้เช่นเดียวกับฝน ดังตราสัญลักษณ์พระพิรุณ ผู้คนบนแผ่นดินคือพืชไม้ที่ต้องการน้ำเพื่อการเจริญเติบโต

2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้รักษากฎหมายเพื่อความผาสุก ดังชื่อ “ธรรมศาสตร์” อันเป็นชื่อหนึ่งในกฎหมายแต่โบราณ และเป็นผู้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงแห่งสภาพชีวิตอันเป็นธรรมดาโลก ดังตราสัญลักษณ์ธรรมจักร

3. มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นผู้นำ และนำพาไปสู่ความก้าวหน้า ตรงตามเลขเก้าไทยในตราสัญลักษณ์ ท่ามกลางสภาวะอันมีส่วนสัญลักษณ์เส้นท้องฟ้า และคลื่นทะเลเป็นตัวแทนของสรรพสิ่งในสังคม

4. มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นผู้นำท้องถิ่นที่กำกับดูแลจากการใช้ลักษณะอักษรของตราสัญลักษณ์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักศึกษา อาจารย์ บุคลากร เป็นลูกบ้านที่ได้รับการดูแลอย่างอบอุ่น

5. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นผู้มีเมตตา น้ำใจ และเป็นที่พึ่งหลักของคนในสังคม ดังตราสัญลักษณ์ที่นำสัญลักษณ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมาใช้ ผู้ที่เข้ารับการศึกษาดลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องเปรียบเป็นผู้ได้รับการช่วยเหลือดูแลเพื่อมีอนาคต

6. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นนักวิจัยมุ่งสร้างผลผลิตนวัตกรรมอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ดังตราสัญลักษณ์ที่มีอักษรย่อ จ.ภ. อันเป็นพระนามของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ผู้ทรงเป็นนักวิจัยวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ

7. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นปুষตุตรสำเร็จและแนวทางประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลผลิต เพราะตราสัญลักษณ์กราฟแสดงถึงความหมายและปรัชญาของการสร้างเมล็ดพันธุ์ให้งอกงาม ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ เป็นเมล็ดพันธุ์ที่พร้อมแพร่และแผ่ขยายไปทั่วสารทิศเพื่อสร้างร่มเงาหรือคุณประโยชน์แก่บ้านเมือง

8. มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นศิลปิน ไม่ว่าจะเป็นกวี จิตรกร มัณฑนากร สถาปนิก เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างทรงคุณค่า ดังตราสัญลักษณ์พระพิฆเนศวร ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีมนุษย์และสังคม ดังนั้นโลกจะไร้ศิลป์และสุนทรีย์แห่งความงดงาม ถ้าขาดศิลปากร

9. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นผู้ประสานสิ่งเก่าและสิ่งใหม่ เพราะผ่านการปรับและเปลี่ยนแปลงสถานภาพของมหาวิทยาลัย ดังตราสัญลักษณ์ใหม่ที่มีการร่างอัตลักษณ์ได้อย่าง

มั่นคง และลดรอยร้าวได้เป็นอย่างดีจากอักษรย่อ ม.ส.ด. ที่ยังมีผลต่อจิตใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้รับรู้การมีตัวตนของมหาวิทยาลัย แม้จะมีการปรับเปลี่ยนระบบครั้งใหญ่ก็ตาม

อภิปรายผล

การวิเคราะห์และอภิปรายการสร้างตราสัญลักษณ์ผ่านรูปสัญลักษณ์สำคัญและเกี่ยวข้องกับผู้คน ในบทความนี้เป็นกรณีศึกษา แต่ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมการนำทฤษฎีจริยศาสตร์ทางคตินวิทยาและแนวคิดสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษามากที่สุด

การศึกษาแต่ละประเด็นในจริยศาสตร์ทางคตินวิทยา ต้องการรู้ถึงผลกระทบต่อมนุษย์และสังคม ดังเช่นผลวิเคราะห์และผลอภิปรายข้างต้น ซึ่งสะท้อนบทบาทและหน้าที่ของสัญลักษณ์กับอุปลักษณ์ได้เป็นอย่างดี ไม่เพียงแค่ปรากฏในวรรณกรรม หากแต่ปรากฏผ่านความคิด ความเชื่อ เพื่อสร้างศรัทธาและความจงรักภักดีต่อองค์กรได้อย่างเหนียวแน่น เกิดความรัก สัมผัสสามัคคี สอดคล้องกับแนวคิดของการนำสัญลักษณ์มาใช้เพื่อรวมเป็นหนึ่งมากกว่าการแบ่งแยกกีดกัน การมีอคติ และการเป็นพวกเขา พวกเรา (Anttonen, 2016, pp.147-150)

ข้อเสนอแนะ

แม้บทความนี้ศึกษาเพียงตรามหาวิทยาลัย 9 ตรา แต่มีความสำคัญต่อการนำไปปรับประยุกต์ด้านการศึกษาสัญลักษณ์อื่นได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม บทความนี้มีข้อเสนอแนะและประโยชน์อันเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจได้ศึกษามหาวิทยาลัยในแง่มุมอื่น การเพิ่มจำนวนของตรามหาวิทยาลัยให้ศึกษาอย่างกว้างขวางมากขึ้น หรือนำแนวคิดทฤษฎีอื่นหรือจะนำมาผสมผสานเพื่อหาคำตอบในมุมมองที่หลากหลายได้ เช่น ภาษาศาสตร์ วรรณกรรมศึกษาศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เป็นต้น ผ่านคติความเชื่อการเรียนการศึกษา โดยเป็นวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญก็ได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอุดมศึกษา, สำนักงานกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *สถาบันอุดมศึกษาในสังกัด*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.mua.go.th/university.html>.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.ku.ac.th/web2012/index.php?>.

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.tu.ac.th/history_tu.
- มหาวิทยาลัยบูรพา. (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยบูรพา*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.buu.ac.th/aboutus/frontend/buusymbol>.
- มหาวิทยาลัยพะเยา. (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยพะเยา*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.up.ac.th/About_Logo.aspx.
- มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.mfu.ac.th/about-mfu/introduction-mfu/about-mfu-symbol.html>.
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.wu.ac.th/th/about/69/สัญลักษณ์>.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2560). *คู่มือนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2560*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2561, จาก http://sa.oop.swu.ac.th/Portals/57/student%20guide2017_1.pdf.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <http://unity.swu.ac.th/>.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2559). *ประกาศมหาวิทยาลัยศิลปากรเรื่อง ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2559, ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 133 ตอนพิเศษ 182 ง 19 สิงหาคม 2559*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2561, จาก 202.44.135.26/autonomy/images/ตราสัญลักษณ์.PDF.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยศิลปากร*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.su.ac.th/th/about-about.php>.
- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2561). *ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.dusit.ac.th/university-logo-and-colors>.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2559). *“คติชนสร้างสรรค์” บทสังเคราะห์และทฤษฎี*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2552). *ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดภาพเครื่องหมายราชการตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พุทธศักราช 2482 (ฉบับที่ 247), ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 98 ง 13 กรกฎาคม 2552*.

- Anttonen, P. J. (2016). *Tradition Through Modernity Postmodernism and the Nation-State in Folklore Scholarship*. Helsinki: StudiaFennicaFolkloristica.
- Bidder, C., Anabelle, K., Saïen, S. (2014). Mount Kinabalu: The sacred emblem of the first UNESCO world heritage site on Borneo. In *Tourism, Leisure and Global Change*, volume 1 (2014), p.TOC-1 from <https://www2.nau.edu/nabejp/ojs/index.php/igutourism/article/view/331/189>.
- Faulds, S. S. (1994). Designing public spaces for people's symbolic uses. In M. O. Jones (Ed.), *Putting Folklore to Use*. Lexington, KT: University Press of Kentucky.
- Hornby, A. S. (1994). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of current English*. Bangkok: D.K. Book House.
- Oring, E. E. (1986). *Folk Groups and Folklore Genres: An Introduction*. Logan, Utah: Utah State University Press.
- Spritzer, N. R. (2008). Cultural conversation: Metaphors and methods. In R. Baron & N. Spitze (Eds.), *Public Folklore*. Mississippi: University Press of Mississippi.
- Ungerer, F & Schmid, H. (1996). *An Introduction to Cognitive Linguistics*. London and New York: Longman.